

„Щоб народ бачив і тремтів“

Основою народу було селянство – споконвічний фундамент нації, її культура, віри, традицій, побуту. Тільки скоривши, поневоливши село, селян, можливо було скорити країну, встановити в ній більшовицьку диктатуру. Саме тому більшовицькі вожді так ненавиділи селян, вбачали в них свого основного ворога. Підтвердженням цієї думки є лист Леніна пензенським комуністам від 11 серпня 1918 р.: „Зразок слід дати. Потрібно повісити не менше як 100 куркулів. Зробити так, щоб на сотні верст довкруг народ бачив і тремтів“. Більшовики здійснили суцільну колективізацію, знищивши куркуля як верству а це мільйони сумлінних, працюючих, мудрих, заможних, волелюбних селян. Не сприймаючи протиприродного запровадження колективного господарства, мільйони селян стали жертвами висилок, репресій. Восени 1932 року почався основний етап операції під скромною назвою „хлібозаготівля“.

Показовою щодо цього є архівно-слідча справа хлібороба Гойси Василя Тодосовича, 1875 р. н. жителя с. Красноставці Орининського (тепер Чемеровецького) району, який працював в одноосібному господарстві. Як свідчать документи, В. Гойса – „заможний селянин, мав землі 4,91 га; тяглову силу: 3 коней, 2 корови, 2 свині, 8 шт. овець; сільгоспреманент: віз залізний, плуг, 4 борони, драпак; із майна: хата, 2 хліви, стодола“. У 1932 р. коли все його майно за невиконання плану хлібозаготівлі було, розпродано, – покинув село, і працював у радгоспі с. Мукша-Боришковецька. Невдовзі його арештували. В застінки Кам'янець-Подільського Бупру В. Гойса потрапив 21 листопада 1932 р. за звинуваченням у антирадянській агітації, спрямованій проти хлібозаготівлі. Заможного-селянина, який не відмовився від одноосібного господарювання, назвуть куркулем, контрреволюціонером радянської влади. Нахабній брехні пролетарським диктаторам підтакнула налякана сільська рада, додавши в характеристиці від 2 грудня 1932 р., що В. Гойса „займався спекуляцією зерна та фуражу, за що був позбавлений виборчих прав у 1924 р.“. А щоб до решти добити впертого хазяїна, голова і

секретар сільради підтверджують, що В. Гойса „куркуль“, який „вороже ставиться до радянської влади“ і наводять приклади: „У 1924 р. зірвав загальні збори громадян, де стояло питання про землевпорядження, а також явно агітував проти колективізації...В 1930 р. за ініціативою Гойси В. був вихід з колгоспу біля 80 господарств“.

У процесі слідства стала відома вся минула „антирадянська“ діяльність В. Гойси. Пригадали звинуваченому „куркульську“ біографію, завчасно доповнивши її крамолою свідків. Наводжу свідчення односельця Івана Головатюка про проведення землевпровадження в селі: „Був випадок у 1924 р., коли в село приїхав агроном та землевпорядник по справі землевлаштування. Коли ввечері відкрились збори і стали обговорювати питання про землевлаштування, то кулак Гойса В. підняв шум, підбурюючи масу, загасив лампу і крикнув до своїх підкулачників: „Бий його, дай йому землеустрій!“ Агроном і землевпорядник повтікали вікнами, і збори були зірвані. Землевлаштування в селі було проведено тільки в 1930 р. Протокол допиту свідка наводить висловлювання В. Гойси про хлібозаготівлю: „Краще хай хліб згниє, чим цим чортовим комуністам давати“. А ще в розмовах із селянами заявляв: „Нам не треба панщини, до яких пір ми будемо робити на панів; та що в нашому центрі партії та радвлада не такі, як ми з вами, сидять, а всі пани, і хтять вас зануздати в панське ярмо“. Такі заяви високого свідомого селянина кваліфікувалися як класово ворожі. Влада сіяла ворожнечу між сільським людом, намагалася копати яму одним руками інших.

Звинувачувальний висновок від 11 грудня 1932 р. підтвердив „антирадянську“ діяльність В. Гойси, далі – мовою оригіналу: „В 1930 р. на загальних зборах села Гойса Василь виступив і заявив: „На панщину ми робити не будемо, й той дурний, хто вступить в колгосп...Шо ви нас в ярмо заганяєте, довільно, і так ми наробились панам, і тепер знову обновлюєте, не буде колгоспа ніколи, хіба тоді, коли через наші трупи перейдете“. В результаті його виступу збори були зірвані і в колгосп записалось дуже мало господарств“. Наведений документ є підтвердженням того, що найвідоміша

частина селянства виступала проти колективізації. Сталінський режим не зміг зробити простих сільських трудівників бездушними гвинтиками жорстокої колгоспної системи.

Сталін охрестив хлібозаготівельний план „першою заповіддю“. На неї у 1930-1932 рр. працює весь репресивний апарат викачує зерно уже з напівголодного, українського села. Подвірні обшуки з ключками й щупами, масові труси. Після них і настав голодомор 1933 р. Проти селянства розгортаються такі масові репресії, що села буквально пустіють“. Із свідчень Степана Бучка: „Гойся Василь займався агітацією проти хлібозаготівлі, а саме: в 1931 р. восени, коли до нього прийшла бригада вилучати хліб, в якій і я брав участь, то Гойса накинувся на нас, кажучи: „Геть комуністи з мого подвір'я, хліба я не маю і не дам, доки ви мені будете дерти очі, прийде на вас той час, що вам шкуру пообдирають, як ви з мене дерете цей останній кусок хліба. Той дурний, що здає хліб, бо коли б всі були такі як я, то радянська влада довго не продержалась“. Отакими словами він зібрав цілу юрбу людей, які підтакували“.

Отже, В. Гойса висловлював незадоволення заходам партії та уряду, агітував проти хлібозаготівлі. Зробити такі висновки працівникам державної безпеки дозволили свідчення односельчан. І вже на підставі випадкових розмов, свідчень, народжується постанова із звинуваченнями у антирадянській агітації.

На допиті 9 грудня 1932 року В. Гойса заперечив усі факти, наведені проти нього. Слідчому відповідав коротко і твердо: „Я весь час займався сільським господарством і числюсь середняком. Проти проведення заходів на селі я ніколи не виступав“. В. Гойса був незламним, не схилив покірно голову, у пред'явлених звинуваченнях винним себе не визнав.

Опір селянства аграрній політиці не тільки не зменшувався, а й посилювався – незважаючи на оте грізне „щоб бачили і тремтіли“. Гордості заслуговує народ, якого лякають, морять голодом, висилають, кидають до в'язниць, а він не боїться! Не боїться, тому що чинить опір владі. Хіба не

знає, що його чекає? Не може не знати, бо скількох скарали за необережно сказане слово. Та ще й як карали! У 1930-1931 рр. з України було виселено, як свідчать історики, 63817 сімей. Може, цей трудівник-хлібороб є уособленням незалежності нашого народу?

Боляче і гірко читати заключний документ, побудований на дріб'язкових, малозначущих прикладах і фактах. І бачити за цим трагедію життя людини. Адже особлива нарада при колегії ДПУ УРСР постановою від 4 січня 1933 р. винесла В. Гойсі вирок – вислати в Казахстан терміном на три роки до концтабору. Так „ламали“ хребет людині, яка понад усе любила й боготворила землю, яка вміла і хотіла на ній працювати. На Північ, у Казахстан везли у неблизькі далі „соціально-небезпечних елементів“ – вчорашніх селян, безпідставно звинувачених і несправедливо репресованих, щоб остаточно зламати, спустошити непокірних.

Що сталося з В. Гойсою? Цього ми не знаємо. Сліди його загубилися у далекому Казахстані. Повернутися із каторги не судилося. В. Гойса був реабілітований лиш 18 листопада 1997 року. Справедливість, хоч із великим запізненням, все ж перемогла. Людина отримала своє чесне ім'я.

О. В. Миськова